

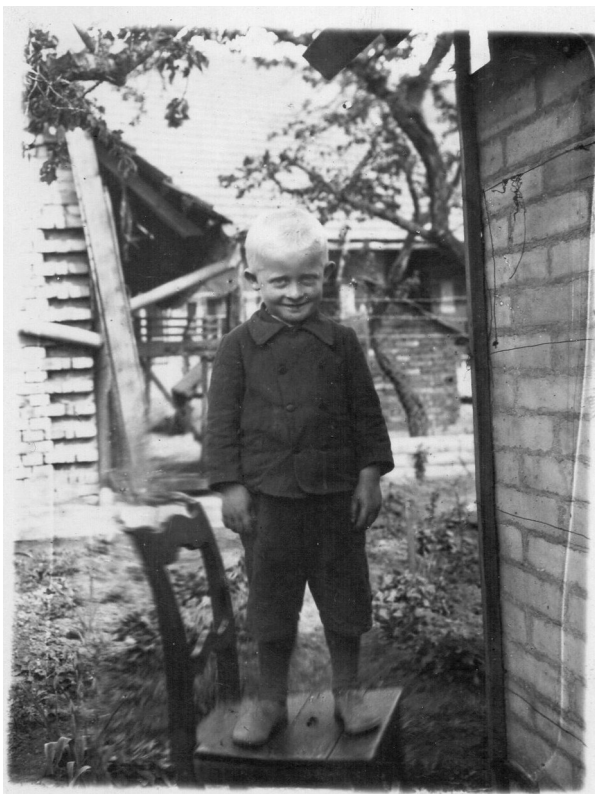
Moje vzpomínky na válku.

Moje vzpomínky na 2. světovou válku nejsou jen moje autentické, ale i z větší části reprodukováné na základě vyprávění mých rodičů a sourozenců

Začínám vzpomínkami, které znám od svého bratra Jožky. Týkají se Všeobecné mobilizace a následné *Mnichovské zrady* v září roku 1938, které byl náš tatínek Václav Štambachr jako vojín v záloze osobně účasten. Já jsem v této době nebyla ještě na světě.

Bratr Jožka, tehdy jako malý devítiletý kluk, se spolu s naší maminkou a k velké lítosti pětileté sestřičky Františky, kterou sebou nevzali, zúčastnil malého výletu zorganizovaného a zrealizovaného panem Františkem Crhákem, dědečkem dnešního podnikatele a obchodníka pana Stanislava Crháka. Jednalo se o malý výlet do nedaleké Charvatské Nové Vsi a Poštorné, kde ve vojenských pevnostech zvaných bunkry měly osádky pavlovických i ostatních mužů z našeho okresu svá stanoviště.

Tyto bunkry byly součástí pevnostního systému vybudovaného v letech 1935 - 1938 na území Československé republiky za účelem obrany státu.

Devítiletý Jožka

Pan Crhák měl obchod se smíšeným zbožím v ulici naproti kostela. Tento obchod existuje dodnes, jen v pozměněném a zmodernizovaném stavu, a dědí se z otce na syna. Byl to velmi aktivní a všestranný člověk, který za tímto účelem zapůjčil a odšoféroval svůj malý nákladník. Umožnil tak rodinným příslušníkům potěšit a morálně podpořit tatínky, manžele, bratry, prostě ty, kteří byli připraveni bránit proti nepříteli naši jižní hranici. Zatím co pro děti to bylo vítané dobrodružství, pro dospělé to bylo starostí plné očekávání věcí příštích. Malý Jožka si z tohoto výletu pamatuje především tatínka v plné výzbroji a potom dobroty, paštiku, marmeládu apod., které tatínek pro svého synka ušetřil z menáže, kterou vojáci tenkrát fasovali. Dle jeho vzpomínek nikdy v životě nic tak dobrého a lahodného nejedl.

Tento vojenský bunkr, typ Řopík, kde byli kdysi pavlovičtí muži připraveni bránit republiku, je dnes už totálně zdevastovaný a nachází se v Bořím lese nedaleko lesní cesty a komunikace Poštorná-Valtice.

Když jsem se narodila, byla už válka v plném proudu. Když válka skončila, šlo mně na šestý rok. Byla jsem ještě příliš malá, abych dovedla vnímat průběh války jako takové. Pamatuji si jen několik leteckých náletů, kdy jsme se honem utíkali schovat do sklepa. Jednou jsme se vracely s maminkou z pole, z Trkmanska. Když přišel nálet, zalehly jsme do trávy na břehu Trkmanky. Víc než burácející letadla mě tehdy zajímali brouci a mravenci, co po mně lezli.

Co si docela dobře pamatuji, byly poslední dny války a osvobození Velkých Pavlovic. Těchto pár posledních dní bylo pro mne nejhorších z celého válečného období.

Trávila jsem je s celou naší rodinou ve sklepě svého rodného domu na č.p. 141. Dnes je tam Vinařství u Mikuliců. Naše rodina se tenkrát skládala z tatínka a maminky, stařenky Sedřové, to byla mamčinina maminka, a nás tři děti. Kromě mne to byl ještě šestnáctiletý bratr Jožka a jedenáctiletá sestra Františka.

Spali jsme na nepohodlných pryčnách, které nám vyrobil tatínek. Jak jsme stolovali, to už si nepamatuji. No, hladem jsme neumřeli. Dny se nekonečně vlekly a byly plné strachu a úzkosti. Neustálá střelba, lomoz, řinkot rozbitého skla. Nejhorší byl ten poslední den, kdy se fronta přiblížila až k samým Pavlovicím. Kolem poledne otřásla sklepem ohlušující rána a do sklepního prostoru, kde jsme byli provizorně ubytovaní, se nahrnul štiplavý, dusivý kouř. Nedalo se skoro dýchat. Naštěstí jej zanedlouho vystřídal závan čistého chladného vzduchu. Když se tatínek později vydal na průzkum, zjistil, že zatoulaná střela z tanku (nebo z děla?) prorazila stěnu sklepa, která vedla do zahrady. A odtud potom ten blahodárný průvan svěžího, dýchatelného vzduchu.

Když Velké Pavlovice osvobodila Rudá armáda, ubytovali se v našem domě velící důstojníci a dvůr a zahradu obsadil oddíl pěšího pluku *soldátů*. Součástí útvaru byly i ženy, což byla pro místní obyvatele věc nevídaná. Tyto ženy vojačky se staraly vojákům o čisté prádlo a oblečení a cestovaly v závěsu za oddílem. Vojáci neuvěřitelně zručně a rychle vybudovali na polovině zahrady stanový tábor a na druhé půlce zbudovali provizorní prádelnu. Ta sestávala z jednoduchých, ručně poháněných pracích bubnů, od kterých vedly vyryté strouhy ústící do potoka. Tyto strouhy zůstaly v zahradě ještě dlouho po válce a připomínaly nám krásné ruské písně, které z vojenského tábora zaznívaly dlouho do noci. Já osobně mám moc ráda tyto táhlé teskné dumky a vždycky, když je slyším, s notnou dávkou nostalgie zavzpomínám ...

Velící důstojníci se ubytovali v rohové místnosti vedle Malíškových. To byli naši tehdejší sousedé. Tato světnice se běžně neobývala a bylo v ní uskladněno sváteční oblečení rodičů i prarodičů. Bezděky vzpomínám, jak se ty jednotlivé součásti mužského i ženského kroje jmenovaly. Byly to marinky, kacabajky, kordulky, krejzle, fěrtochy, rantále, turečáky, blinerky Myslím, že už se na ty názvy docela zapomíná.

Tuto parádní místnost si tedy zabrali ruští důstojníci, když krátký čas před nimi tutéž místnost obýval štáb německých oficírů. Ti se také u nás ubytovali s dobrovolným povinným souhlasem. Rodiče s nimi měli neblahou zkušenost. Němci nám zabavili z moci úřední pro vojenské účely oba koně. Rodičům na to sice vystavili nějaký úřední doklad, ale ten jim byl, jak se lidově říká, „na dvě věci“.... Bratr Jožka, tehdy student čtvrtého ročníku - kvinty - osmiletého Gymnázia v Kyjově, kde byla povinná němčina, jim dělal tak trochu tlumočnicka. V mých vzpomínkách byli tito němečtí oficíři strohého vystupování i strohé vizáže a já jsem se jich bála. Ovšem zrovna tak jsem se potom bála i těch ruských důstojníků. Rusové byli bradatí, fousatí, postavou spíš podsadití, s hlubokými až burácivými hlasy, bodré až neomalené povahy. Dodatečně si potom ještě zabrali i ložnici rodičů.

Vzpomínám si, jak jeden z důstojníků si maminciným tureckým šátkem začal čistit zbraň. Naše stařenka začala rozhořčeně láteřit a dodnes vidím polekanou maminku, jak se s varovným prstem na rtech snažila její nelichotivé výroky zastavit. Ještě dlouho po válce jsme uchovávali zbytek „turečáku“ jako památný suvenýr.

Křížkem označená jsou okna světnice, kterou před časem krátce po sobě obývali němečtí i ruští velitelé.

Na ruské vojáky hemžící se na dvoře jsem se zvědavě dívala z okna kuchyně. Vzpomínám si, že mi jeden ruský voják házel do okna cukrovinky, takové ty zabalené v papírku. Slyšela jsem potom rodiče, jak si s potutelným úsměvem vypráví, že to cukroví „fasují“ vojáci u Hejmrdláků. Hejmrdlák - tak jsme si pro zjednodušení přejmenovali majitele cukrárny s neobvyklým jménem Miloš Heimerle. Byla to cukrárna mého mládí, v té době jediná v Pavlovicích. Až později přibyla ještě cukrárna druhá, u Řezníčků. Byla nedaleko našeho, tam, kde má nyní obchod s názvem *Ne - vinné dárky a dekorace* paní Jana Nádeníčková. Pan Hejmrdlák byl takový zamračený nevrlý pán, na rozdíl od paní Kristýnky - ta byla taková baculatá, vždy usměvavá - ale dělal výbornou zmrzlinu.

Vykrajoval zručně barevné kopečky zmrzliny speciální naběračkou. My děcka jsme si stejně ale potajmu šeptaly, že šidí. Možná jsme mu křivdily, ale ty kopečky zmrzliny byly opravdu uvnitř duté. Po válce, když byly všechny potraviny na lístky, běhávala jsem každou druhou neděli do cukrárny pro obligátní přiděl bonbonů. Jako rodina jsme měli nárok na balíček čokoládových a balíček těch tvrdých cucavých bonbonů za měsíc.

Ještě na jednu malou příhodu si vzpomínám. Měli jsme v té době malé kůzlátko a já jsem je milovala. Naši mi ale nedovolili chodit si s ním hrát, jak jsem byla dřív zvyklá. Jen vždy navečer, když šla maminka dojit, brala mě sebou, abych se s ním mohla pomazlit. Jednou mi kůzlátko pootevřenými dveřmi chléva vyběhlo na dvůr a zamířilo si to rovnou do zahrady mezi utábořené vojáky. A já s velkým nářkem za ním. Jak jsem se vojáků bála, tak ten strach o kůzlátko byl větší. Vojáci se smáli a ten jeden, ještě takový mladíček, chytil kůzlátko do náruče a se smíchem mi ho zanesl zpátky do chléva.

**Já, tatínek a sestra Františka
stojíme v místech, kde nedávno
tábořili ruští vojáci.**

Tatínek při jednom leteckém náletu viděl, jak jedna bomba se nevybuchlá zabořila do potoka - Trkmanky- pod naší zahradou. Viděli to i naši tehdejší sousedé, Malíšek a Poděšť. Toto místo nám potom označil a pro nás děti to znamenalo *tabu!* Měly jsme přísný zákaz se tam jen přiblížit. Já jsem se vždycky tomu místu vyhýbala obloukem. Samo o sobě mně připadalo ponuré, bylo hustě zarostlé vrbičkami, potok v těchto místech nikdo nečistil. Jinak Svodnice, tak se v Pavlovicích Trkmance říká, byla potokem mého dětství. Před mostem se voda do široka rozlévala a tvořila brouzdaliště. Voda tam sahala sotva po kolena a pro nás děcka to byl ráj. Ve vodě jsme se dokázaly brouzdat a hrát si od rána do večera celé prázdniny.

Jinak to bylo za mostem, u Míšové zahrady. Tady se koryto potoka podstatně zúžilo, voda tu byla hlubší a bylo to místo vhodné na koupání. Na několika čtverečních metrech byla na dně potoka položena dřevěná prkna a od toho ten název. Říkalo se tam „Na dlážce“. Bylo to pro pavlovické děti takové primitivní minikoupaliště.

Ale teď zpátky k tématu. Když se v šedesátých letech prováděla regulace Trkmanky, zakráčel náš tatínek na národní výbor na bombu upozornit. Nikdo to nebral moc vážně, tak tatínek ještě sám upozornil bagristy a jeřábníky, kteří tam tehdy pracovali. Ale žádná bomba se nenašla. Takže byla to jen fáma, nebo byla bomba tak hluboko, že na ni těžká mechanizace nenarazila? Náš tatínek byl až do smrti přesvědčen, že tam někde hluboko je. A já jsem neměla důvod mu nevěřit,

Regulací Trkmanky se upravily břehy, posunulo a narovnal se koryto potoka. Změnily se hranice okolních pozemků i zahrad. Dost těžko by se dnes dalo odhadnout, kde se to inkriminované místo s bombou nachází. Jestli tam ale ta nebezpečná trhavina dosud někde je, věřím, že je hodně hluboko v útrokách matičky země a lze si jen přát, aby tam *na věky věkův zůstala.*

Nedávno jsem objevila už dávno zapomenutou stránku ze sešitu gymnazisty Josefa Štambachra, která obsahuje koncept kompozice, která svým tématem výborně zapadá do mých vzpomínek. Znovu ji pročítám a trochu mám husí kůži.

Poslední noc ve sklepe.

15. dubna, ráno. Divím se, jak jsem mohl
dnešní noc tak ležně spát. Tatínek ještě
starostí vůbec nespál.

Vyjdou ven a stoapna si mezi dveřmi sklepa.
Káče štělba, snad ještě kůží než večera.
Jak dlouho budeme ještě uvězněni ve sklepe?

Vě vsaucku svámy kúsdos... stična
čelau, rána, olies, iivkol kka. Jan se ra
dij seřovat a zsepavom. ráni. Lépe, když to
nestyjm.

řikdy kolem jedenácti se štělba minú. Ted' je
přičítost, abyč se znovu podíval ven. Ti-
sím konč. Ten sméem však somy nejou. Asi
bank.

a zase pod zemí... a zase štělba... a zase
úskob a šach. Vhorový olies. Vička chane
Explos nastala v reprodukční blízkosti. Mist-
nost se rozpluší dýmem. Hurvancí mají šach,

že se uděsí.

Vyšine nýaly kůň. Bud' lanky nebo co-
sada. Možno, že u němci dávají na úlek.

Stevanů. Kalcik utpenu musíme je vyprávě-
nit.

tu kase pomalu minuta za minutou a s ka-
dou šicí seje kasa.

Blisko našeho domu stojí tank a stěží
kúce v pravidelných intervalech. Děla
však v nás složit.

Ulice začínají projíždět těžká vozid-
la. Dobře znamenají
v hodin večer. Kůlba se vzdálila.
Kasoujily hoje s kůzla. Ne sklepě nám
to již nemůž ubížit.

Při mělnu varování vyjde na dvůr, do
světlice, k oknu. Tito vojáci, ne, to nej-
sou němci, takové čepice mají přece Rusové.
Tedy boje! Latopijí seck, useddau.
a nemí sivi!

Zažloutlý, sedmdesát let starý dokument putuje zpátky do tzv. rodinného depozitáře a já přemýšlím, jak ho uchovat nejen jako vzácnou relikvii, ale i výstražné memento pro naše potomky. Pro potomky rodů Štambachrů, Horáčků, Dvořáků

Ve Velkých Pavlovicích v dubnu 2015.

Ing. Ludmila Dvořáková, roz. Štambachrová